

Szatai Zsolt József¹

A ROBBANÓANYAG-KERESŐ KUTYÁK ALKALMAZÁSÁNAK LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSA

<https://doi.org/10.30583/2020.4.132>

Absztrakt:

A tanulmányban a robbanóanyag-kereső kutyák alkalmazásához szükséges logisztikai támogatási feladatokat mutatom be. Az utóbbi évtizedekben a biztonsági környezet jelentős változásának eredményeképpen megnövekedett és kiemelt fontosságú feladattá vált a robbanóanyagok felderítése. Számos új technikai eszköz jelent meg, azonban a robbanóanyag-kereső kutyák alkalmazása nem veszített a fontosságából. Azonban szolgálati állatokat alkalmazó katonai kötelékek megfelelő logisztikai támogatásához szükség van az általános gyakorlattól eltérő szakterületek bevonására is.

Kulcsszavak: robbanóanyag-kereső kutya, állatételmezés, állategészségügy, logisztika

Abstract:

In this study, I present the logistical support tasks required for the use of explosive detection dogs. In recent decades, as a result of significant changes in the security environment, the detection of explosives has become an increased and priority task. A number of new technical devices have emerged, but the use of explosive detection dogs has not lost its importance either. Adequate logistical support for military personnel using service animals also requires the involvement of non-standard disciplines.

Keywords: explosive detecting dog, animal feeding, veterinary service, logistics

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz, email: szataizsolt@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6963-0500>

Bevezetés

Az állatok domesztikációja² egy olyan folyamat, amely teljes egészében megváltoztatta az emberek életét. Az ember már a korai időszakban is felismerte a háziasított állatokban rejlő lehetőségeket. A házonállatok gazdaságban betöltött szerepén túl felismerte, hogy bizonyos állatfajok a fegyveres összeütközések megelőzése vagy azok megvívása során különféle egyéb feladatokra is jó hatékonysággal alkalmazhatóak.³ Különösen igaz ez az állítás a kutyára. Az emberi fejlődéstörténet ezen időszakában az emberrel történő interakció során az ember és a kutya egyaránt, mindkét fél számára előnyös változásokon ment keresztül, vagyis egymással koevolúcióban fejlődött.⁴ Azaz a háziasítás folyamata egyaránt hatott az emberre és a kutyára, illetve ezen túlmenően a társadalomra, a szokásaikra és a közösségben betöltött szerepeikre, illetve az őket körülvevő környezetre is.

A kutyák nagyban hozzájárultak az emberi csoport túléléséhez, és megfigyelésük segítette az embert saját fejlődésében.⁵ A kutya kimagasló képességeivel napjainkban is segíti az embert, így kiemelkedő szaglóképességét kihasználva hatékonyan alkalmazható robbanóanyag-kereső feladatok végrehajtására.⁶

„A robbanóanyag-kereső kutyák a képzettségüknek megfelelően képesek a tanult szaganyagok felkutatására, annak érzékelése esetén a tanult és kívánatos jelzés mód végrehajtására, és megfelelő akklimatizációt követően, e feladataikat bármely napszakban, évszakban és időjárási körülmények között képesek végrehajtani a lehetséges katonai alkalmazás teljes vertikumában.”⁷

Azonban e képességeket csak akkor lehet hatékonyan alkalmazni, ha az alkalmazáshoz szükséges feltételek is teljesülnek. A kutya nem automatizált rendszer, hanem élőlény, ennek megfelelően alkalmazásának sajátos előírásai vannak, melyeket minden esetben figyelembe kell venni a feladatok tervezésekor. A szolgálati kutyával megerősített katonai kötelékek alkalmazásához a megszokottól eltérő logisztikai tá-

² Domesztikáció: háziasítás

³ SZATAI 2019, 66.

⁴ MIKLÓSI 2010, 161.

⁵ Uo., 164.

⁶ HORVÁTH 2019, 96.

⁷ MÚ/45, a Magyar Honvédség Tűzszerész Szabályzata, II. rész, I-2/1.2.11.

mogatásra is szüksége van. A témához kapcsolódó hazai szakirodalom csak minimális szinten áll rendelkezésre, így jelen tanulmányom elkészítésekor saját tapasztalataimat is felhasználtam.

A robbanóanyag-kereső kutyák alkalmazásának logisztikai támogatása

A szolgálati kutyák kiképzése, szolgálatellátása, igénybevétele és alkalmazása elképzelhetetlen a megfelelő logisztikai feltételek teljesülése nélkül. A támogatási feladatok az alábbi területekre terjednek ki:

- 1) élelmezés;
- 2) állategészségügy;
- 3) szállítás;
- 4) elhelyezés;
- 5) valamint felszerelési, kiképzési és ápolási anyagokkal történő ellátás.

1) A robbanóanyag-kereső kutyák élelmezése

A kutyák kielégítő és helyes táplálása, azaz a megfelelő táplálék és ivóvíz biztosítása határozza meg az állat kondícióját, ellenálló és teherbíró képességét, összességében a természetes életfolyamatainak zavartalanságát. Fontos, hogy a felkínált táplálék biztosítsa a kutya szervezete számára nélkülözhetetlen tápanyagokat, megfelelő mennyiségű és minőségű fehérjét, zsírt, szénhidrátot, ásványi anyagokat és vitaminokat. A fegyveres erők és rendvédelmi szervek által alkalmazott gyakorlatnak megfelelően, a robbanóanyag-kereső kutyák ellátására csak olyan, a kereskedelmi forgalomban beszerezhető táp vehető igénybe, amely megfelel az előírt minőségi és beltartalmi értékeknek.

Bevett gyakorlat, hogy a szolgálati kutyák naponta egyszer kapnak ételmezt, a napi feladatoktól függően a kutyák etetésére általában a napi kiképzést és alkalmazást követően, a kutya pihenőidejének kezdetekor kerül sor. Alapvető követelmény, hogy a kutyákat minden esetben a pihenőhelyen, s nem a szolgálatellátás helyén kell etetni és gondozni. Az alkalmazások tervezésekor fontos körülmény, hogy a kutyák számára az etetést követően minimum két óra pihenőt kell biztosítani, és a pihenőidő alatt a kutyák bármilyen terhelése nem megengedett.

Ezen szabályok betartása különösen fontos a szolgálati állatok alkalmazhatóságának fenntartása érdekében, ugyanis ellenkező esetben a táplálék elfogyasztása utáni fizikai megterhelés egészségügyi problémákat okozhat, amely egy speciálisan képzett robbanóanyag-kereső kutya esetében – tekintettel annak összetett kiválasztási rendszerére és a kiképzésének időtartamára – az alkalmazó szervezet ideiglenes képességcsökkenését is eredményezheti, súlyos esetben elhullással is járhat.

A nagy testű munkakutyák napi energiaigénye szolgálati alkalmazás esetén 2400 -2600 kcal (10500 - 10880 kJ).⁸ A keresőkutyák számára az alábbi beltartalmi értékekkel rendelkező tápok javasoltak:

JAVASOLT BELTARTALMI ÉRTÉKEK A KERESŐ KUTYAÁLLOMÁNY RÉSZÉRE⁹

1. számú táblázat

Beltartalmi értékek		
Nyers fehérje	minimum	20,0%
Nyers zsír	minimum	12,0%
Nyers rost	maximum	3,0%
Nedvesség	maximum	9,0%
Nyers hamu	minimum	4,0%
Kalcium	minimum	6 g/kg
Foszfor	minimum	5 g/kg
Metabolizálható energia		14-17 MJ/kg

Az erők védelmét biztosító kutyák esetében, tekintettel azok alkalmazása közbeni fokozottabb fizikai igénybevételére, az alábbi értékeket javasolt figyelembe venni:

⁸ HORKAY 2012, 35.

⁹ 21/380. Szakutasítás a Magyar Honvédség robbanóanyag-kereső kutyaállománya kiképzésére, ellátására és a szolgálat szabályozására, 25.
(A hivatkozott szakutasítást a 325/2019. HM Parancsnok intézkedése hatálytalanította, azonban a cikk forrásanyag-gyűjtésének és megírásának idején még hatályos volt. A szerkesztő megjegyzése)

JAVASOLT BELTARTALMI ÉRTÉKEK AZ ŐRŐ-VÉDŐ KUTYAÁLLOMÁNY RÉSZÉRE¹⁰

2. számú táblázat

Beltartalmi értékek		
Teljes fehérje	minimum	32,0%
Teljes zsír	minimum	30,0%
Teljes rost	maximum	4,3%
Nedvesség	maximum	10,0%
E-vitamin	minimum	700 mg/kg
C-vitamin	minimum	350 mg/kg
Glukózamin	minimum	390 mg/kg
Kondroitin	minimum	110 mg/kg
L-karnitin	minimum	50 mg/kg

Az előzőekben felsorolt anyagokon kívül étrend-kiegészítők, illetve kiegészítő takarmányok is alkalmazhatók: munkakutyáknak kifejlesztett vitaminok kúraszerűen, porcízületvédő készítmények, immunerősítő-roboráló készítmények, melyek biztosítása központilag történik. A szolgálati kutyák élelmezésére kiegészítő táplálékként konyhai ételmaradék, azaz még ki nem osztott étel felhasználható, amennyiben biztosítható a szükséges mikro- és makrótápanyagok bevitele, valamint az a kutya számára mérgező vagy káros anyagot nem tartalmaz, és a megfelelő tárolási hőmérséklet folyamatosan biztosított volt. Ezen kívül, az élelmiszerhigiénia által megengedett maximális tárolási idő nem lett túllépvé. Ételhulladékkal táplálni tilos!

A szolgálati kutyák helyes táplálásának legegyszerűbb módja a száraz táppal történő etetés. Napjainkban a kereskedelmi forgalomban kapható száraz tápok rendkívül változatosak, és a magasabb minőségi osztályú termékek általában tartalmazzák is az előzőekben ismertetett értékeket. Az állatélelmezési anyagok tárolásához külön tárolóhelyiséget kell

¹⁰ 21/350. Szakutasítás a Magyar Honvédség őrző-védő kutyaállománya kiképzésére, ellátására és a szolgálat szabályozására, 55.

(A hivatkozott szakutasítást a 325/2019. HM Parancsnok intézkedése hatálytalanította, azonban a cikk forrásanyag-gyűjtésének és megírásának idején még hatályos volt. A szerkesztő megjegyzése)

kialakítani, a tápot raklapon, a faltól 10 cm-re elhúzva kell tárolni - megelőzendő az átnedvesedést, a penész és a kutya egészségére káros gombatoxinok megjelenését, valamint a következményes táp beltartalmi értékek megváltozását -. A rágcsálókat távol kell tartani a tárolt élelmiszer-anyagoktól! Annak ellenére, hogy a száraz tápok tábori körülmények között is jobban eltarthatók, kiemelt fontossággal kell kezelni az azok tárolására kijelölt helyiség hőmérsékletét és páratartalmát. Hasonló gondossággal kell eljárni az állatelelmezési anyagok szállítása közben is.

2) A robbanóanyag-kereső kutyák állategészségügyi ellátása

A szolgálati kutyák hadrafoghatóságát és bevethetőségét a megfelelő szintű kiképzés és továbbképzés mellett az állatok egészségi állapota is döntően befolyásolja. A kutya erőnléte és idegállapota meghatározza annak alkalmazhatóságát. A különböző fertőző betegségek legtöbbször az állat elhullását vagy olyan elváltozások, betegségek kialakulását okozzák, amelyek a szolgálatból való hosszabb idejű vagy végleges kiesését eredményezik. A szolgálati állatok egészségmegóvásának alapja a kutyagondozók és a kutyavezetők lelkiismeretes munkája. A napi ellátás és a munka során a kutyavezetők és a -gondozók vehetik észre leghamarabb a szolgálati kutya egészségében bekövetkezett bárminemű változást.

Az állategészségügyi ellátások több kategóriába sorolhatók, annak jellege, a személyi állomány felkészültsége, illetve a rendelkezésre álló felszerelés alapján. Ezek lehetnek:

- a) megelőző állategészségügyi kezelés/ellátás;
- b) elsősegélynyújtási feladat;
- c) ambuláns orvosi ellátás;
- d) szakorvosi ellátás;
- e) rehabilitációs ellátás.

A megelőző állategészségügyi kezelés körébe tartozó feladatok az ellátást végző személye és felelőssége tekintetében lehetnek: a kutya-vezető által végrehajtott, illetve szakképzett állategészségügyi szakember által végrehajtott tevékenységek.

A javasolt ellenőrzések listája								
Ellenőrzés tárgya	N	H	2H	HA	NÉ	FÉ	É	ES
A szemek ellenőrzése	K						A	K
A fülek ellenőrzése		K					A	K
A száj és a fogazat ellenőrzése		K					A	Á
Az orrüreg ellenőrzése		K					A	K
A bőr ellenőrzése	K						A	K
A végtagok ellenőrzése	K						A	K
Vizelet és széklet ellenőrzése	K							K
Testhőmérséklet ellenőrzése				K			A	K
Testsúly ellenőrzése				K				Á
Paraziták ellenőrzése		K						Á

Jelmagyarázat: N napi,
H heti,
2H kétheti,
HA havi,
NÉ negyedéves,
FÉ fél éves,
É éves,
ES eseti jelleggel, feladatok előtt mindenkor,
K kutyavezető által végrehajtott ellenőrzés,
Á állategészségügyi személyzet által végrehajtott ellenőrzés.

A 3. táblázat szerinti ellenőrzések következetes és lelkiismeretes végrehajtása hozzájárul a szolgálati kutyák egészségmegővéséhez, és ezzel együtt biztosítja azok feladatvégrehajtásra alkalmas állapotban tartását és hadrafoghatóságát. Minderre nagyon jó példa a kutyák testsúlyának mérése. A szolgálati kutyák testsúlymérését minden hónapban javasolt végrehajtani, függetlenül attól, hogy tapasztalunk-e bármilyen eltérést vagy volt-e megbetegedés az elmúlt időszakban,

¹¹ A táblázatot készítette a szerző.

annak érdekében, hogy az indokolatlan vagy túlzott testsúlynövekedés vagy -csökkenés egészségügyi okai mielőbb megállapíthatók legyenek. A mért adatokat meghatározott módon dokumentálni kell, és javasolt az állomány összesített adatait tartalmazó jelentés megküldése a szolgálati állatok felügyeletét ellátó állatorvos felé is. Amennyiben ez következetesen végrehajtásra kerül, nagy valószínűséggel időben észlelhetőek és ezáltal gyógyíthatóak olyan megbetegedések, állapotváltozások, amelyek a későbbiekben a kutya szolgálatkiesését eredményeznék.

A megelőző állategészségügyi kezelés/ellátás körébe az alábbi feladatok tartoznak:

- a) a szolgálati kutyák elhelyezési körletének tisztántartása és időnkénti fertőtlenítése;
- b) a kutya rendszeres ápolása, gondozása (szőrzetápolás, karomvágás, fültisztítás, fogkömegelőzés, kullancseltávolítás)
- c) az állattelelmezési előírások betartása és az ivóvíz folyamatos biztosítása;
- d) a betegségmegelőzéshez szükséges állatgyógyászati készítmények rendszeres adagolása;
- e) kötelező és ajánlott védőoltások beadása.

A kutyavezető által végrehajtott elsősegélynyújtási feladatok az alábbiak lehetnek a teljesség igénye nélkül:

- a) törések rögzítése, lázcsillapítás;
- b) vágások, vérző sebek ellátása;
- c) égési sérülés ellátása;
- d) rovarcsípés, kígyómarás ellátása, kullancs eltávolítása;
- e) idegen test eltávolítása a száj és/vagy orrüregből;
- f) túlhevülés, hőtorlódás ellátása.

Az elsősegélynyújtás feladatainak pontos és esetenként életmentő fontosságú végrehajtása érdekében a kutyavezetőnek rendelkeznie kell egyéni elsősegélynyújtó felszereléssel. E készletet/készleteket a kutyavezetőnek magánál kell tartania minden esetben, ha a kutya az elhelyezési körletét elhagyva alkalmazásra kerül, továbbá több kutya ellátását is biztosító elsősegélynyújtó készleteket kell biztosítani a kutyavezetők számára 24 órában elérhető helyen. Ezt célszerű a kutyák

elhelyezési körleténél és/vagy a kiképzésükre szolgáló létesítményekben tárolni. Azonban az elsősegélynyújtási feladatok végrehajtása, nem képzelhető el a kutyavezetők alapos, gyakorlat-centrikus képzése nélkül. Ennek érdekében általában a kutyavezetői szaktanfolyamokon nagy hangsúlyt fektetnek az állategészségügyi oktatásra és a későbbi szolgálatellátás alatt a megszerzett ismeretek szinten tartására. Az állategészségügyi kiképzések programját, azok tervezésével és szervezésével kapcsolatos feladatokat jelen tanulmányomban nem ismertetem, azt a későbbiekben külön tanulmányként készítem el. Az állategészségügyi ellátás szintjei az alábbiak lehetnek:

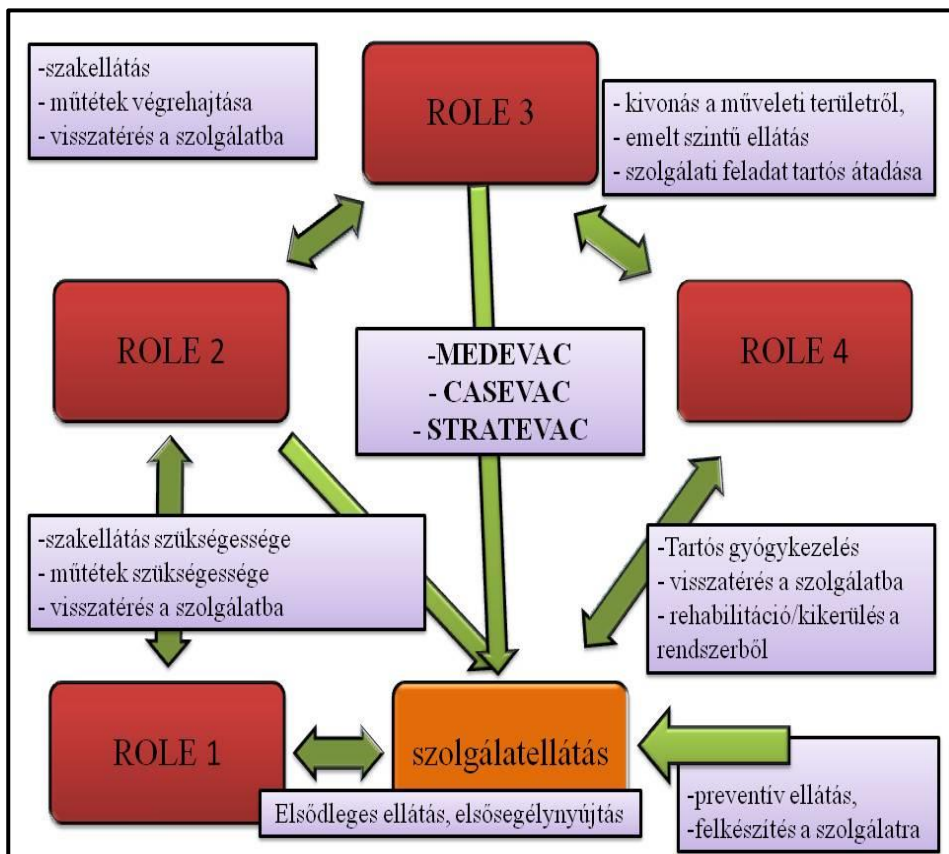
AZ ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁS SZINTJEI¹²

3. számú táblázat

ROLE 1	
Napi szintű állategészségügyi ellenőrzések elvégzése. Az esetleges még orvosi beavatkozást nem igénylő megbetegedések és sérülések kezelése, annak érdekében, hogy a kutya mielőbb visszatérhessen a szolgálatba, vagy felkészítse egy emeltebb állategészségügyi ellátást biztosító szervezethez történő szállításra.	
állategészségügyi támogatás	felszerelés/képesség
nincs	szolgálati kutyás elsősegély készlet
ROLE 2	
Napi szintű állategészségügyi ellenőrzések elvégzése, állategészségügyi szak személyzet által. Az orvosi beavatkozást igénylő megbetegedések és sérülések kezelése, újjáélesztés vagy az állapot stabilizálása és felkészítse egy emeltebb állategészségügyi ellátást biztosító szervezethez történő szállításra.	
állategészségügyi támogatás	felszerelés/képesség
rendelői szakellátás	Altatóorvos, sebészeti műtő, szakasszisztencia, fogászat, gyógyszer-ellátás, laboratórium.
ROLE 3	
Állatkórház szintű ellátás biztosítása, szükség szerinti felkészítés egy esetleges stratégiai evakuálás végrehajtására a hazai békekörnyezetben lévő állatkórház felé.	
állategészségügyi támogatás	felszerelés/képesség
állatkórház	röntgen berendezések, ultrahang, fejlettebb laboratórium, sebészeti és ortopédiai műtők.
ROLE 4	
Hazai, békekörnyezetben lévő teljesen felszerelt állatkórház.	

¹² A táblázatot készítette a szerző

Az előzőekben ismertetett állategészségügyi ellátás szintjei megvalósíthatók a rendelkezésre álló erőforrások és lehetőségek függvényében az adott ország haderejének állatorvosai, a Szövetség¹³ részeként más tagország haderejének állatorvosai, illetve a Befogadó Nemzeti Támogatás keretében, más partnerország haderejének állatorvosai által is. De szükség esetén együttműködési megállapodás keretében az állategészségügyi ellátást polgári állatorvosok is végezhetik. Az ellátás lehetséges folyamatát és annak szintjeit, tartalmát és átjárhatóságát az alábbi ábrán szemléltem.

1. számú ábra. Az állategészségügyi ellátás lehetséges folyamata¹⁴

A külföldi szolgálatteljesítésre vezényelt kutyák és vezetőik, alapvetően nemzeti vagy többnemzeti összetételű kötelék tagjaként, de minden esetben nemzetközi környezetben teljesítenek szolgálatot. E nemzetközi

¹³ Szövetség alatt alapesetben az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét (NATO) értem.

¹⁴ Az ábrát készítette a szerző.

ziség megkívánja, hogy a katonai alkalmazás helyére érkező kutyák egyfajta egységes vagy közel egységes eljárásmodot követve és mindezeket ellenőrizhetően dokumentálva kerüljenek kiküldetésre. Ennek érdekében állategészségügyi vizsgálatok és felkészítések szükségesek, amelyeket a 21/2015. (IV. 30.) FM rendelet a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállításának állategészségügyi feltételeiről előírásai szerint kell végrehajtani, attól függően, hogy a célország tagállam vagy harmadik ország. A misszió megkezdése előtt legalább 3 hónappal booster veszettség elleni vakcinázást kell alkalmazni. Kiutazás előtt ellenőriztetni szükséges a veszettség oltás hatékonyságát szerológiai, neutralizációs teszttel. A vizsgálat akkor megfelelő, ha a veszettség ellenes antitest-koncentráció egyenlő vagy nagyobb, mint 0,5 NE. A laborvizsgálat és az állat egyéb klinikai vizsgálatának eredményét a vonatkozó rendeletben¹⁵ meghatározott Európai Állatútlevelelben kell dokumentálni. Célszerű ellenőrizni a kombinált és kennek köhögés elleni vakcinázások érvényességét is.¹⁶ Ezen ellenőrzések a kutya egészségi állapotának, megbetegedésekkel szembeni védettségének, ellenálló képességének megállapítása céljából készülnek, és ezek alapján határozzák meg az úgynevezett „telepíthetőségi státuszát”, melyet minden esetben dokumentálni kell. Ennek érdekében a tervezett kiutazás előtt, de mindenképpen 10 napon belül, el kell végezni a kutyák utolsó vizsgálatait, és azokat az állatútlevelelben rögzíteni kell. Többnemzeti környezetben előfordulhat, hogy egyes nemzetek szabályozói eltérőek lehetnek, azonban a fenti minimális követelményeket minden nemzetnek teljesítenie kell.

Figyelembe kell venni azt, hogy a várható alkalmazási területen a hazaitól jelentősen eltérőek lehetnek az éghajlati és terepviszonyok. Továbbá a katonai alkalmazásból adódó sajátosságok miatt az alkalmazási körzetben nem minden esetben áll rendelkezésre megfelelő szintű állategészségügyi szolgáltatás, illetve az elérhető állategészségügyi szolgáltatás helyszínére történő eljutás kellően időigényes lehet vagy a biztonsági helyzet függvényében fokozottan veszélyes is. Ennek ismeretében kiemelt fontosságú, hogy a műveleti területre csak megfelelő egészségi állapotban lévő szolgálati kutya kerüljön ki, ezzel is csökkentve a szolgálatellátás alatti képességvesztés kockázatát. Ennek érdekében a külföldi szolgálatteljesítésre történő vezénylést

¹⁵ 21/2015. (IV. 30.) FM rendelet a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállításának állategészségügyi feltételeiről.

¹⁶ 21/380. Szakutasítás a Magyar Honvédség robbanóanyag-kereső kutyaállománya kiképzésére, 28.

megelőző állategészségügyi vizsgálat eredményétől függően az alábbi alkalmassági kategóriák használata javasolt.¹⁷

1. KATEGÓRIA (CAT 1): – korlátozás nélkül telepíthető az állat, ha:

- a) jó egészségügyi, fizikai és pszichikai állapotban van ahhoz, hogy a várható alkalmazás körzetében ismert vagy előre nem látható problémákat, a rendelkezésre álló állategészségügyi támogatás figyelembevételével képes elviselni és tervezett feladatait végrehajtani;
- b) könnyen tolerálja a környezeti és éghajlati változásokat, képes a gyors akklimatizációra;
- c) nem rendelkezik korábbi és visszatérő egészségügyi problémával, amely befolyásolná a feladat végrehajtását;
- d) az előírt klinikai vizsgálatok eredményei a megadott határértékeken belül vannak.

2. KATEGÓRIA (CAT 2) – korlátozással telepíthető az állat, ha:

- a) megfelelő egészségügyi, fizikai és pszichikai állapotban van ahhoz, hogy a várható alkalmazás körzetében ismert vagy előre nem látható problémákat képes elviselni és tervezett feladatait végrehajtani,
- b) megfelelően tolerálja a környezeti és éghajlati változásokat, képes a gyors akklimatizációra;
- c) rendelkezik korábbi és visszatérő egészségügyi problémával, amely nem befolyásolja a feladat végrehajtását, de a telepíthetőségi körzetét a rendelkezésre álló állategészségügyi támogatás figyelembevételével kell végrehajtani;

3. KATEGÓRIA (CAT 3) – ideiglenesen nem telepíthető az állat, ha:

- a) adott időpontban nincs megfelelő egészségügyi, fizikai és pszichikai állapotban ahhoz, hogy a várható alkalmazás körzetében ismert vagy előre nem látható problémákat kezelni tudja;
- b) nem megfelelően tolerálja a környezeti és éghajlati változásokat, nem képes a gyors akklimatizációra;

¹⁷ AMWDP-1 NATO standard, Military Working Dog (MWD) capabilities, Edition B, Version 1, 2018.

- c) rendelkezik korábbi és visszatérő egészségügyi problémával, amely adott állapotában befolyásolja a feladat végrehajtását;
- d) az előírt klinikai vizsgálatok eredményei a megadott határértékektől eltérőek.

Az állapotváltozást pozitív irányba jelentősen befolyásoló vagy az egészségügyi problémák teljes megszűnését eredményező gyógykezelések elvégzése után újbóli vizsgálatok szükségesek annak megállapítása céljából, hogy a kutya milyen további feladatokra tervezhető. Ezen időszak alatt, ha megfelelő állategészségügyi szolgáltatások rendelkezésre állnak, és az állatorvos engedi, hazai békekörnyezetben szolgálati feladat ellátására alkalmazható.

4. KATEGÓRIA (CAT 4) – nem telepíthető az állat, ha:

- a) adott időpontban nincs megfelelő egészségügyi, fizikai és pszichikai állapotban ahhoz, hogy a várható alkalmazás körzetében ismert vagy előre nem látható problémákat kezelni tudja;
- b) nem megfelelően tolerálja a környezeti és éghajlati változásokat, nem képes a gyors akklimatizációra;
- c) rendelkezik korábbi és visszatérő egészségügyi problémával, amely adott állapotában befolyásolja a feladat végrehajtását;
- d) az előírt klinikai vizsgálatok eredményei a megadott határértékektől eltérőek.

Amennyiben a szolgálati kutya egészségi állapotában olyan eltérések vannak, melyek tartós gyógykezelést indokolnak ezen időszak alatt, ha megfelelő állategészségügyi szolgáltatások rendelkezésre állnak, és az állatorvos engedi, hazai békekörnyezetben szolgálati feladat ellátására alkalmazható, de annak a lehetősége, hogy a kutya külföldi kiküldetésre kerüljön a közeljövőben, nem valószínű.

A kizárólagos hazai környezetben végrehajtott feladatokra történő vezénylés mellett a szolgálati kutyát alkalmazó parancsnoknak és a kezelő állatorvosnak meg kell fontolnia a kutya tartós rehabilitációjának vagy szolgálati feladatra való alkalmatlanságának lehetőségét is. Amennyiben a közös döntés a szolgálatra való alkalmatlanság és ezáltal a kutya leszerelése, nyugdíjazása, akkor az állatot tartó katonai

szervezet feladata új tulajdonos felkutatása. A kutya átadása dokumentáltan, központi engedéllyel, az állategészségügyi kiskönyvnek/állatútlevelének és a szolgálati idő alatt készült összes állatorvosi kórlap, eredmény átadásával történik, tájékoztatva az új tulajdonost szóban is, milyen betegségekkel rendelkezik a kutya.

3) A robbanóanyag-kereső kutyák elhelyezése

A kutyák szolgálati idejük alatt munkát végeznek és ezzel az embert segítik. Szükséges tehát megfelelő környezetről, tartási helyről gondoskodni, hogy ezzel az állat számára nyugodt pihenést tudjunk biztosítani. Jó környezet, jó tartási hely és helyes táplálás mellett a kutya egészséges marad, és munkájában egyenletes, jó teljesítményt tud nyújtani. Alapvetően meg kell különböztetni a szolgálati kutya pihenésére, kiképzésére szolgáló és a szolgálatellátást, alkalmazást biztosító elhelyezési körleteket, szolgálati helyeket. A szolgálati kutya elhelyezése biztosítható állandó elhelyezési körletben és ideiglenes elhelyezésként.

Állandó elhelyezés lehet:

- a) katonai objektumban, hazai környezetben lévő létesítmény (kennel);
- b) katonai objektumban, külszolgálatban lévő létesítmény;
- c) a kutyavezető otthonában;
- d) szerződés szerint más létesítményben.

Ideiglenes elhelyezés lehet:

- a) ideiglenes, mobil kennel;
- b) gépjármű, kutyaszállító utánfutó;
- c) mobil szállítódoboz.

Bármelyik elhelyezésről legyen is szó, a szolgálati kutyák elhelyezési körletét száraz, szélvédett, csendes, zavaró ingerektől mentes helyen kell kijelölni, ahol a kutyák nyugodtan pihenhetnek, és a személyi állománnyal lehetőség szerint nem, vagy csak keveset érintkezhetnek. A kutyák részére kifutóval ellátott kenneleket kell kialakítani. A kifutót napos helyen kell elhelyezni, de ügyeljünk arra, hogy nyári időben legyen ár-

nyékot adó fa, fal stb. a közelben. A kifutó alapterülete legalább 2x4 méter legyen. Ezt a területet 200 cm magasságig dróthálóval célszerű körülkeríteni, azonban a kutyák egymás felőli részén hézagmentes válaszfalat kell kialakítani. A kenneleket padozattal kell ellátni, ügyelve arra, hogy a téli időszakban a padló melegebb legyen. Ezt megfelelő szigeteléssel vagy a lehetőségekhez mérten fűtőszőnyeg alkalmazásával lehet elérni. A padlóba beépített lefolyót kell kialakítani, amely megkönnyíti a kennel tisztántartását. A betonaljzat fölé keményfából készült kazettákat kell kihelyezni, amelyeknek mobilnak és könnyen moshatónak kell lenniük, ugyanis a beton hosszú távon árt a szolgálati kutya talpának, ízületeinek és szőrzetének egyaránt. A kifutókban a kutyát minden esetben szabadon kell tartani.¹⁸

A kennel területén kutyaólat is ki kell alakítani, amely biztosítja az állat feladatok közötti zavartalan pihenését. A kutyaházat úgy kell kialakítani, hogy hűvösebb időben az állat legyen képes azt testhőmérsékletével befűteni. Az állatok elhelyezésénél figyelembe kell venni az adott faj élettani területigényét, illetve a vonatkozó állategészségügyi szakhatósági, illetve építési szakhatósági előírásokat. A szolgálati kutya elhelyezése során különös figyelmet kell fordítani a közegészségügyi, járványügyi, állat-, környezet- és munkavédelmi előírások betartására és betartatására.

2. számú ábra. Állandó elhelyezést biztosító kennel az MH Hadikikötőben¹⁹

¹⁸ 21/380. Szakutastítás a Magyar Honvédség robbanóanyag-kereső kutyaállománya kiképzésére, ellátására és a szolgálat szabályozására, 27.

¹⁹ A képet készítette a szerző.

Az ideiglenes, tábori elhelyezés kialakítása függ az elhelyezendő kutyák számától, képzettségétől és az elhelyezés tervezett időtartamától, valamint az esetleges váltások és "műszakok" tervezett rendjéről. Törekedni kell a friss folyóvíz biztosításáról a kenneleknél vagy azok közelében, illetve azokat úgy kell kialakítani, hogy a megfelelő árnyékolás biztosított legyen, védje a kutyákat a napsugárzás káros hatásaitól, valamint biztosítson védelmet a területen esetlegesen előforduló porviharok ellen is.

Amennyiben fennáll az esetleges támadások, belövések veszélye, a személyi állomány elhelyezési körletéhez hasonlóan ki kell alakítani a szolgálati kutyaállomány védelmét, testi épségét biztosító rendszereket is. Ennek megállapítása érdekében javasolt egy, a szolgálati kutyaállomány biztonságát elsődlegesen meghatározó kockázatelemzés végrehajtása a kutyavezetők bevonásával. Az elemzés az általános követelményeken túlmenően mindenképpen tartalmazza:

- a) a lehetséges ellenséges tevékenység jellegét;
- b) a direkt és indirekt tűz által okozott veszélyeket, az azok elleni védelem lehetőségét;
- c) az esetleges robbanás káros hatásai elleni védelmet, figyelembe véve a másodlagos és harmadlagos hatásokat (a robbanás által mozgásba hozott tárgyak, azok darabjai);
- d) a pihenőkörlet elzártságának, esetleges elzárásának lehetőségét annak érdekében, hogy illetéktelenek ne juthassanak a kennelek közelébe (figyelembe kell venni a területen időszakosan vagy állandóan munkát végző helyi lakosokat is);
- e) a fizikai sérülést okozó, felületet borító anyagokat (üvegcserepek, éles kövek stb.), azok eltávolítási lehetőségét;
- f) a mérgezést okozó anyagokat, azok eltávolítását vagy mentesítését;
- g) a nagy forgalmú létesítményekre, területekre történő közvetlen rálátás megakadályozását;
- h) a speciális anyagokat tároló helyek, raktárak távolságát a kennelektől;
- i) a rendelkezésre álló egészségügyi ellátási hely távolságát, megközelíthetőségét;
- j) a kennel tisztítási, fertőtlenítési lehetőségeit;

- k) az ivóvíz vételezési és tárolási lehetőségeit;
- l) az állatételmezés megfelelő tárolásának lehetőségét.

Végeredményben bármely elhelyezési típust is alkalmazunk, a tervezésnek és a kivitelezésnek a szolgálati kutyák biztonságát előtérbe helyező módon kell megvalósulnia.

4) A robbanóanyag-kereső kutyák szállítása

A szolgálati kutyák alapvető kiképzési, elhelyezési körlete és az alkalmazás helyszíne csak a legritkább esetben azonos vagy közelíthető meg adott időegységen belül gyalogosan. Ennek megfelelően a kutyák szállítása szinte napi feladatként jelentkezik az alkalmazó kötelékek számára.

A szállítás több szempont szerint is felosztható. A szállítás várható távolsága szerint lehet rövid, közepes vagy nagy távolságú szállítás. Az igénybe vett szállítóeszköz szerint a szállítás lehet szárazföldi (közúti, vasúti), vízi vagy légi.

A szolgálati kutyák szállítására alapvetően külön erre a célra kialakított, lehetőség szerint légkondicionált szállítójármű, indokolt esetben bármely szállítóeszköz, amely nem veszélyezteti a kutyák testi épségét, igénybe vehető. Függetlenül attól, hogy a szállítás milyen eszközzel történik, mindenkor figyelembe kell venni az alábbiakat:

- a) a szállítóeszköznek alkalmasnak kell lennie arra, hogy az állatokat megvédje az időjárás kedvezőtlen és szélsőséges hatásaitól, ne okozzon sérülést, továbbá könnyen tisztítható, fertőtleníthető és szökésbiztos legyen. A légcserének és a rendelkezésre álló légtérnek biztosítania kell a szállított kutyák fiziológiás igényeit;
- b) a szállítóeszköznek lehetővé kell tennie az állatok ellenőrzését, ellátását, azok megsejmlélését, továbbá azt, hogy azokban az állatokat a légcserre akadályozása nélkül el lehessen helyezni. A szállítóeszköz padozatának a szállítás során vízszintes helyzetben kell lennie, valamint az állatokat óvni kell az erősebb rázkódástól vagy ütődéstől. A szállítóeszközt olyan jelzéssel kell ellátni, amely utal arra, hogy abban élő állatokat szállítanak, valamint jelezni kell az állatok elhelyezkedését;

- c) a szolgálati állatokat kizárólag a szállítás előtt alaposan megtisztított és fertőtlenített szállítóeszközben lehet elhelyezni;
- d) a szállítóeszköz rakfelületének szilárdnak és csúszásmentesnek kell lennie, onnan állat vagy hulladék nem eshet, illetőleg nem szóródhat ki;
- e) az állat szállítására szolgáló szállítóeszköz szállítás utáni tisztítására és fertőtlenítésére a környezetvédelmi szempontoknak megfelelő tisztítóhellyel kell rendelkezni a szállítóeszköz telephelyén;
- f) az állatok egészségére káros vagy képzettségének megfelelően az alkalmazást gátló anyagok az állatokkal együtt nem szállíthatók;
- g) az állatszállító boxok könnyen takaríthatóak, fertőtleníthetők, szükség esetén szétszedhetők legyenek, és tegyék lehetővé a mosóvíz, fertőtlenítőszer akadálytalan eltávolítását;
- h) az állatokat az őket szállító személyektől lehetőség szerint elkülönítetten, külön légtérben kell szállítani.

Amennyiben a szállításhoz mobil szállítóláda használata szükséges, a kutya testi épségének védelme érdekében megfelelő körültekintéssel kell kiválasztani a szállítóládát. A szállítóláda javasolt méretei (<50 kg):²⁰

- hosszúság: 101 cm;
- szélesség: 67 cm;
- magasság: 75 cm;
- súly: 10 kg;
- anyag: polypropilén;
- szellőzőnyílások: 25 mm.

²⁰ AMWDP-1 NATO standard, Military Working Dog (MWD) capabilities, Edition B, Version 1, 2018.

3. számú ábra. Légkondicionált kutyaszállító utánfutó²¹

5) A robbanóanyag-kereső kutyák felszerelési, kiképzési és ápolási anyagokkal történő ellátása

A katonai szervezeteknél folyó kiképzéshez, továbbképzéshez és a robbanóanyag-kereső kutyák szolgálatba állításához biztosítani kell a személyi felszereléseket és a speciális gyakoroltatást lehetővé tevő robbanóanyag-szagminta készleteket, valamint a kutyák ellátásához szükséges megfelelő etető- és itatóedényt, valamint ápolási eszközt (kefe, fésű, törlőruha) is. A személyi felszerelési tárgyakkal és ápolási eszközöknél törekedni kell a kimagasló minőségű eszközök beszerzésére, azonban figyelembe kell venni azt is, hogy ezen eszközök a használat közben elhasználódnak, így azok rendszeres pótlását tervezni kell, illetve célszerű tartalékkészletet is biztosítani. A robbanóanyag-kereső kutyák képzéséhez használt szagmintakészleteket az előírásoknak megfelelő jól zárható, őrölt és lehetőleg állandó hőmérsékletet biztosító tárolóhelyen kell tárolni. A szagmintakészletek lehetnek valós robbanóanyagot tartalmazó minták vagy szagazonos anyagok. A szagminták típusonként eltérő szavatossági idővel készülnek, így azok időszakos cseréje szükséges. Műveleti területre történő átcsoportosítás esetén figyelembe kell venni továbbá, hogy a szagmintakészletben lévő egyes anyagok nem szállíthatók légi úton. Ilyen esetben célszerű megvizsgálni, hogy

²¹ Forrás: MH 1. HTHE archívum.

ezen anyagok valóban szükségesek a műveleti területen történő szinten tartó kiképzés végrehajtásához vagy azok egyszerűen kivehetők a készletből. Amennyiben a készlet megbontása ilyen formában nem lehetséges, más szállítási lehetőséget kell keresni vagy célszerű az alkalmazási terület közelében beszerezni azokat.

Összegzés, következtetések

A mai modern kor katonájának technikai eszközökkel széleskörűen támogatott feladatvégrehajtásában is jelentős szerep jut a szolgálati kutyáknak és azok képességei számos alkalmazási lehetőséget biztosítanak számunkra, melyek nem, vagy csak nehezen pótolhatók más eszközökkel. Amennyiben ezt a speciális képességet szeretnénk minél eredményesebben alkalmazni, akkor megfelelő feltételek biztosítása szükséges. Összeségében megállapítható, hogy a feltételek, melyek a robbanóanyag-kereső kutyák alkalmazásához szükségesek, kissé ugyan eltérnek a megszokottól, de minimális odafigyeléssel biztosíthatók. Mindezen feltételrendszer tudatos alkalmazásával költségek takaríthatók meg, és a szolgálati kutyák alkalmazása kellő gazdaságossággal végrehajtható. Magas színvonalú feladatellátás csak jó minőségű anyaggal folyamatosan ellátott szolgálati kutyás egységtől várható el, és ebben kiemelkedő szerepe van a logisztikai támogatásnak.

Felhasznált irodalom

21/350. Szakutasítás a Magyar Honvédség őrző-védő kutyaállománya kiképzésére, ellátására és a szolgálat szabályozására, MH HEK kiadványa, 2012.

21/380. Szakutasítás a Magyar Honvédség robbanóanyag-kereső kutyaállománya kiképzésére, ellátására és a szolgálat szabályozására, MH HEK kiadványa, 2012.

AMedP-8.4 Animal care and welfare and veterinary support during all phases of military deployments Edition B Version 1

AMWDP-1 NATO standard, Military Working Dog (MWD) capabilities, Edition B, Version 1, 2018.

MÚ/45 A Magyar Honvédség Tűzszerész Szabályzata II.rész, az MH kiadványa, 2015.

HORKAY Béla (2012): A kutya egészségtana. Kísérleti jegyzet a robbanóanyag-kereső kutyavezetők kiképzéséhez, 2012.

HORVÁTH Tibor (2019): Emergency cases at countering improvised explosive devices, and their potential management. *Revista Academiei Fortelor Terestre / Land Forces Academy Review*, XXIV., No 2., 95-106.

MIKLÓSI Ádám (2010): *A kutya viselkedése, evolúciója és kogníciója*. Budapest, Typotex.

SZATAI Zsolt József: A robbanóanyag-kereső kutyák alkalmazási lehetőségei napjainkban, *Műszaki Katonai Közlöny*, 29. évfolyam (2019) 1. szám 65–81. DOI: 10.32562/mkk.2019.1.